

STUDENTEN WEEKBLAD

6de JAARGANG.
N°. 20.

REDACTEUREN: D. A. DE FREMERY, N. G. KAM,
H. F. KARSTEN, D. M. G. KOCH, J. L. A. LEDEBOER,
M. J. GRANPRÉ MOLIÈRE, J. H. TELDERS.

DONDERDAG
10 MAART 1904

Dit blad verschijnt Donderdags, behalve in de vacantiën. De abonnementsprijs is f3,50, bij vooruitbetaling f3,— per jaar. De jaargang loopt van 1 October tot 30 September. De prijs der advertentiën is 10 cents per regel.

J. WALTMAN JR.
UITGEVER · DELFT

Inzendingen die Dinsdagmiddag 12 uur niet aan het redactie-adres zijn bezorgd, kunnen niet meer in het eerstkomend nummer worden opgenomen. Het adres voor redactie en administratie is: Binnenwatersloot 33.

Eerstvolgende REDACTIE-VERGADERING ten huize van den heer H. F. KARSTEN, Laan van Overvest 144, Dinsdag 15 Maart a. s. te 4 ure.

Hollands rechtsgevoel.

Indië hongert, de kolonie waar Nederland alles aan te danken heeft, lijdt gebrek en de ongelukkige Inlander ondervindt voor de zoveelste maal, dat de hoog geroemde Hollandsche liefdadigheid voor hem alleen in theorie bestaat.

Zal het Nederlandsche volk, nu de nood in Java steeds hooger stijgt, nu de hongersnooden elkaar steeds sneller opvolgen, eindelijk eens gaan inzien dat er een einde moet komen aan zijn heillooze onverschilligheid, zal men eindelijk gaan beseffen, dat men, door niet krachtig mede te werken tot verbetering, mede verantwoordelijk staat?

Indië (vooral Java) heeft Hollands oorlogen moeten betalen, de batige sloten dienden niet in de eerste plaats voor 't land dat ze had opgebracht, maar werden gebruikt ter amortiseering van Nederlandsche staatsschuld, tot aanleg van Nederlandsche havens, Nederlandsche spoorwegen, tot afschaffing en verlaging van Nederlandsche belastingen en nu de kolonie door de uitbuitende politiek van 't moederland moreel en fysiek steeds dieper zinkt, nu denkt er bijna niemand in Holland aan, een hand ter redding uit te steken.

't Geldt ook slechts Inlanders!

Zeker, aan fraaie beloften heeft het nooit ontbroken en als 't welzijn van eene kolonie afhangt van beloften en sympathie-betuigingen van de zijde van 't (stief)moederland voorzeker er was geen welvarender land te bedenken dan Indië.

Maar ongelukkig voor Holland is er heel wat anders noodig dan praatjes, er is geld noodig en . . . juist aan dat oor is Nederland Oost Indisch doof.

„Indertijd (naar ik meen in Mei 1866) berekende Dr. Vitus Bruinsma in het dagblad de Amsterdammer, dat de Nederlandsche werkman aan staat, provinciale en gemeentebelasting te samen betaalt 5½ percent van zijn inkomen, wanneer hij per week 5-10 gulden d.i. per jaar 260—520 gulden, 6 percent van zijn inkomen, wanneer hij per week 11 tot 13 gulden d.i. per jaar 572 tot 676 verdient. Terecht achtte Dr. Bruinsma die belastingpercentage voor menschen die niets bezitten dan hun arbeid „onmatig hoog.”¹⁾

Wat zien wij daarentegen in Indië?

Het gemiddeld loon van den Inlander is daar per jaar slechts f 90 en men durft van hem een belasting heffen van f 24,50 's jaars (Mr. Brooshooft).

„. als een trouw beeld der waarheid dat het „Gouvernement den Inlander, waar het maar kan, het vel „over de ooren haalt en op deze wijze — om het leitmotief nog eens te herhalen — op de zuur verdiende inkomsten „van doodarme menschen jaarlijks een gezamenlijke belasting „heft van gemiddeld 25 procent.”²⁾

Heeft zoo'n land zou ik willen vragen eenig recht om te coquetteeren met zijn koloniale staatkunde, heeft zoo'n land te smalen op 't perfide Albion, op 't land „van mutsaart en schavot,” Spanje? Moet 't niet treurig heeten dat de koloniale politiek van Nederland de meeste overeenkomst

heeft gehad juist met die van Spanje, ja in vele opzichten nog slechter was?

Reeds in 1553 (60 jaren na de inbezitname) stond Lascasos op tegen de gruwelijke wreedheden der Spanjaarden en . . . hij vond gehoor in 't moederland.

Maar ook toen de laatste Spaansche koloniën verloren gingen in 't laatste der vorige eeuw was Cuba een eiland met 1,6 millioen inwoners in 't parlement vertegenwoordigd (sinds 1878), door 24 kamerleden, Portorico met 1 millioen inwoners ongeveer, door 7 leden (sinds 1870). Ook de Portugeesche koloniën zijn door 8 afgevaardigden, vertegenwoordigd in het moederland, eveneens de Fransche (bv. Algiers kreeg in 1848, 3 kamerleden terwijl het vorige jaar pas Ab 'd El Kader onderworpen was).³⁾

De Engelsche koloniën hebben geen vertegenwoordiging, daar is men nog verder gegaan. Sinds 1858 wordt Engelsch-Indië bestuurd door een aparte Raad van Indië, Nederlandsch-Indië heeft van dat alles niets.

Deze kolonie wordt direct bestuurd door het Hollandsche Parlement.

In Nederland is elk kamerlid, of hij iets weet van de koloniën of niet, (het laatste is meestal 't geval) gerechtigd over Indische zaken een oordeel te vellen.

Zouden wij de Hollandsche kamerleden onrecht aandoen als wij beweren dat voor minstens 80% van 't parlement de Indische toestanden zijn een boek met zeven zegels?

Maar er is meer.

Het fel gesmade Spanje had te Manilla een universiteit, Engeland heeft te Madras eveneens een universiteit, verder een polytechnische school, een geneeskundige school enz.

Wat heeft Indië?

Drie zegge drie H. B. S. met 5-jarigen cursus, één enkele H. B. S met 3 jarigen cursus (voor meisjes) te Batavia en eenige ambachtsscholen (in 't geheel 7 inrichtingen voor M. O.)

Last not least de afd. B. te Batavia ter opleiding van Indische ambtenaren. Wat doet Nederland toch veel voor 't onderwijs!!

„Aan de Spaansche pastoors en andere geestelijken hebben „de Philippijners het te danken dat er op elk (spatieëring „van mij J.) dorp een openbare school was.

„Voor 't Inlandsche onderwijs heeft het Hollandsche „bestuur in vergelijking met het Spaansche, weinig ver- „richt.”⁴⁾

In Java en Madoera waren in 1901 blijkens de koloniale jaarcijfers 151 lagere scholen voor Europeanen en 536 voor Inlanders samen voor een land met een bevolking van ruim 28 millioen inwoners 687 scholen.

Hoe staat 't met de spoorwegen?

„Waarheden zijn het niettemin:

„dat er in 1877 op elke 10000 □ mijlen

„van Nederland 514 K.M. spoorw. in exploitatie waren.

„ „ Turkije	42	„	„	„	„	„
„ „ Rusland	38	„	„	„	„	„
„ „ Engel. Indië	47	„	„	„	„	„
„ „ Ceylon	23	„	„	„	„	„
„ „ Java	19	„	„	„	„	„
„ „ Klein Azië	5.3	„	„	„	„	„

1) Mr. P. Brooshooft. Memorie I, blz. 14.

2) Mr. P. Brooshooft. De Ethische koers in de Koloniale politiek blz. 62.

3) Men zie: Dr. A. Zimmerman. Kolonialpolitiek, Deel I en IV.

4) Dr. Kern. De Koloniale politiek der Spanjaarden en Hollanders-Indische Gids van 1883, blz. 975 en 976.

a de afdeeling der algemeene wetenschappen.

b de afdeeling der weg- en waterbouwkunde.

c de afdeeling der bouwkunde.

d de afdeeling der werktuigbouwkunde, scheepsbouwkunde en electrotechniek.

e de afdeeling der scheikundige technologie en mijnbouwkunde.

Elke afdeeling kan bij algemeenen maatregel van bestuur in onderafdeelingen worden gesplitst."

De heer Van Kol wilde ook opgenomen zien de opleiding voor ingenieur, belast met het toezicht op de sociale wetgeving. De minister was van oordeel dat dit buiten het kader van dit ontwerp valt, als zijnde een meer economische dan technische quaestie. Ook houden de verplichte vakken: technische hygiëne en Staats-, administratief- en handelsrecht verband met de sociale wetgeving.

Art. 32b werd eveneens zonder hoofdelijke stemming aangenomen. Zoo ook de volgende artikelen. De heer Bos pleitte voor opleiding in stedenbouw en waterleidingaanleg, maar een wetsbepaling op dit punt werd onnoodig geoordeeld.

Art. 82a enz. roeren een voor ons uiterst belangrijk punt aan: de wetenschappelijke graden, getuigschriften en diploma's. Hierbij kwam de quaestie van de onderwijsbevoegdheid van den ingenieur ter sprake. De heer De Visser liet zich kennen als een tegenstander van het verlenen dier bevoegdheid (tot het geven van middelbaar onderwijs in de technische vakken) aan de Delftsche gediplomeerden. De heeren Krap, Bos en de minister zijn van het tegenovergestelde gevoelen.

Na discussie werd art. 82c zonder hoofdelijk stemming goedgekeurd. Het luidt in zijn geheel:

"Hij, die krachtens deze wet of krachtens vroegere wet of verordeningen hier te lande een diploma van civiel-ingenieur, bouwkundig ingenieur of architect, werktuigkundig ingenieur, scheepsbouwkundig ingenieur, electrotechnisch ingenieur, scheikundig ingenieur, of technoloog, of mijnen ingenieur verkregen heeft, is bevoegd middelbaar onderwijs te geven in de technische wetenschappen, waarin hij ter verkrijging van zijn diploma een examen heeft afgelegd. Hij behoort echter daartoe in het bezit te zijn van het getuigschrift van goed zedelijk gedrag, vermeld in art. 16."

Ten opzichte van dit artikel verklaarde de minister dat hij geen principieel voorstander is van het geven van onderwijs door ingenieurs, maar dat hij op het oogenblik niet kon treden in eene wijziging van den bestaanden toestand. Hij ontkende, dat de gediplomeerden van de technische hoogeschool geen voldoende paedagogisch talent zouden hebben tot het geven van middelbaar onderwijs.

Ten opzichte van de ingekomen adressen zeide de minister dat z. i. de eigenlijke grond daarvan is: concurrentievrees.

Dit is voor de Delftsche studeerenden wel het belangrijkste wat tot nog toe beslist is. Het laat zich aanzien, dat het wetsontwerp, althans in de Tweede Kamer zal aangenomen worden, en het zou mij verwonderen als het in de Eerste Kamer op overwegende bezwaren zou afstuiten. Vooral omdat bij eventueele ontbinding van dit lichaam, het waarschijnlijk regeeringsgezind zou terugkomen in verband met het „om" zijn van de Provinciale Staten van Zuid-Holland. Ts.

deze priester weer dus bedot was, bedrog slechts voor waarheid houdend, dwaas te zeggen, was hij zoo blij, dat ik in geen manier zijn vreugd en blijdschap kan uitdrukken, en den Chanon zegde hij al gauw lijf en goed toe".

— Een derde ons zilver wordt gemaakt van koper, dat gesmolten wordt en uitgegoten in het inmiddels vuil geworden water. Daardoor heeft de Chanon gelegenheid het ons zilver uit zijn mouw in het water te laten glijden bij het schijnbaar tasten naar het uitgegoten materiaal. Dit, het koper, gaat weer in den mouw, terwijl de aandacht van den priester wordt afgeleid:

„and him hente by the brest,

„And to him spake, and thus said in his game;

„Stoupeth adoun; by God ye be to blame;

„Helpeth me now, as I did you whilere;

„Put in your hond, and loketh what is there".

„en pakte hem bij de borst en sprak tot hem in zijn spel, buk, bij God je bent te beknorren; help mij nu, als ik je deed weleer; steek in je hand en zie wat erin is".

Natuurlijk vindt de priester het zilver en met de drie onzen stappen ze naar een goudsmid, om te weten of het zilver wel van goed gehalte is.

Studiebelangen.

Naar aanleiding van het stuk van den heer N. G. K. in het Studenten Weekblad van den vorigen keer, heeft de C. t. b. v. S. eene commissie vergadering gehouden en daarin besloten in principe aan de verhandelingen publiciteit te geven.

Op de agenda stond vermeld „Belangrijke mededeelingen door het bestuur".

De president leidde dit onderwerp in. Hij meent uit het stuk van den heer K. opgemerkt te hebben, dat er van de commissie meer verwacht werd. Zijns inziens was het onmogelijk tot nog toe aan die verwachtingen te voldoen; daartoe is de commissie veel te veel aan banden gelegd. Eene geheele reorganisatie is noodzakelijk om aan dezen toestand een einde te maken. Hij ontwikkelde nu één *schema* volgens het welk hij de commissie zou willen geconstitueerd zien.

De C. t. b. v. S. behoorde eertijds bij het corps doch kon n. t. als corpsvereniging niet voorzien in de behoeften van alle ingeschreven der P. S. Zoo ontstonden toen de vakverenigingen, die toen feitelijk al het werk van de commissie overnamen. Zij zorgden elk slechts in hare eigene faculteit voor de behartiging der faculteitsbelangen. Eenheid was dus van den aanvang niet aanwezig tusschen alle ingeschrevenen der P. S.

Toen nu de oude Corpscommissie vervangen werd, door de tegenwoordige algemeene, kwam zij, beboept met de gebreken voortvloeiende uit deze decentralisatie ter wereld. Vandaar dat spreker zich niet voorstelt dat deze commissie zooals zij is, ooit zal kunnen voldoen aan de verwachtingen die men haar stelt.

Om de werkzaamheden van de C. t. b. v. S. een meer algemeene omvang te doen krijgen is noodig, dat zij, ook finantieel, niet afhankelijk is van de vakverenigingen doch met betrekking tot dezen het heft in handen krijgt. Deze fout, dat wij als centrale commissie in macht onder de vakverenigingen staan, is er de schuld van dat van onze opmerkingen zoo weinig kracht uitgaat, omdat wij achter ons hebben niet een aaneengesloten phalanx, doch een wilden chaos.

Spreker ziet slechts uitkomst, als er eenheid wordt gebracht in dezen chaos, eenheid in den ruimsten zin des woords, door de eenheid van belangen voelbaar te maken. Het begrip Studiebelangen moet dus veel uitgebreider opgevat worden, waardoor de studeerenden zich veel meer tot één zullen gaan aansluiten en zich het gemeenschapsgevoel zal ontwikkelen, dat nu verdwenen is.

De spreker kwam nu tot het volgende voorstel.

De vakverenigingen moeten zijn onderdeelen van het centrale lichaam, dat als Commissie t. b. v. S. fungeert. Het hoofdbestuur wordt gevormd door de vertegenwoordigers der ingeschrevenen aan de P. S., in gemeenschap met gedelegeerden uit de vakbesturen.

Ingeschrevenen kunnen tegen betaling van eene zekere contributie lid worden van eene gemeenschappelijke studievereeniging, die zich ten doel stelt de behartiging hunner studiebelangen aan de P. S. Toetreding tot de vakafdeelingen is dan voor de leden ad libitum. De middelen dezer vakafdeelingen vloeien voort uit de kas van het centrale lichaam.

Dat onderzoek valt als we verwachten kunnen gunstig uit en de priester

„to the Chanon thus he spake and seid;

„For the love of God, that for us alle deied,

„And as I may deserve it unto you,

„What shal this receipt cost? telleth me now.

„tot de kanunnik dus sprak hij en zei: bij de liefde van God, die voor ons allen stierf, en als ik het je danken mag, wat zal dit recept kosten? Zeg het mij".

„Sire, at a word, if that you list it have,

„Ye shall pay fourty pound, so God me save;

„And n'ere the frendship that ye did er this

„To me, ye shulden payen more ywis."

„Mijnheer, in één woord, als 't je lust het te hebben, zul je veertig pond betalen, zoo helpe mij God; en ware het niet om de vriendschap, die je mij te voren (eer dat) aandeed, je zoudt meer betalen gewis."

De Chanon kreeg zijn veertig pond en

„He went hisway, and never the preest him sey

„After that day:.....

„Considereth, sires, how that in eche estate

„Betwixen men and gold ther is debat,

Door een dergelijke studievereeniging zou coöperatie onder de studeerenden op velerlei gebied mogelijk worden, zooals b.v. het gemeenschappelijk aanschaffen van leermiddelen, het in druk doen verschijnen van examenopgaven en antwoorden.

Aan de hierop gevolgde discussie, namen verschillende leden deel en na repliek en dupliek, werd tot het volgende besloten.

Het bestuur zal zoo spoedig mogelijk een ontwerp in meer vasten vorm opstellen, dat den leden ter inzage zal gezonden worden. Deze zullen hunne opmerkingen daaromtrent (in eene commissie vergadering) kenbaar maken, ter voorbereiding van eene gemeenschappelijke vergadering met de vakbesturen.

Ter algemeene kennisname wordt meegedeeld dat de Tweede Kamer het wets-ontwerp betreffende de reorganisatie der P.S. heeft aangenomen; de onderwijsbevoegdheid der Ingenieurs en Technologen blijft erkend, de P.S. zal worden Technische Hoogeschool en de overgang van de Universiteiten naar deze inrichting wordt vergemakkelijkt (art. 82 der aanhangige wet).

De Secretaris,
A. W. A. JACOMETTI.

SOCIALE AANGELEGENHEDEN EN WETENSCHAP.

Waarheid.

(Slot.)

Het geschrevene in het vorige St. W. resumeerende is dus de mensch in staat waarheid te verkrijgen en kan hij zekerheid daaromtrent hebben door objectieve evidentie. En wie nu niet de realiteit der geheele wereld ontkennen wil (welke bewering te ver zou voeren), noch slechts, wat hetzelfde is, een fenomenale wereld behouden, hij zal den mensch zien lezen in het boek der natuur, in de dingen der wereld, hij zal hem het wezen der dingen zien opvatten, hij zal hem door de objectieve evidentie waarheden zien vinden uit die gevormde begrippen en dan zullen ergo ook die waarheden een verband aangeven, dat werkelijk buiten hem bestaat; de redeneering zal hem de algemeen ware abstracte vraagstukken beantwoorden, het experiment zal hem het toevallige of tijdelijke leeren.

Ik kan van niets zeker zijn, maar later, later; zoo zegt Folrax. Maar is hij dan hier wel zeker van, is hij zeker van hetgeen hij daar zegt? Zoo niet, dan is hij toch weer zeker daarvan, dat hij er niet zeker van is enz. Hij is dus van iets absoluut zeker of blijft in een doolhof. Och dat men er toch om denke: de filosofie moet de levensraadselen oplossen en als men nu zoo in strijd met het leven komt, waar zal dan de oplossing van dat raadsel blijven? Inderdaad is er ook nog niemand ter wereld gevonden die niet van iets absoluut zeker was, al was het ook alleen maar van zijn eigen systeem. Het ontkennen toch hiervan zou hem een nieuwe zekerheid opleveren enz. Kortom een ieder die den mond opent tot spreken, hetzij om de waarheid te loochenen of te erkennen, hij erkent reeds haar bestaan en wel niet alleen objectief, anders behoefde hij den

mond niet te openen, en kon hij geen idealen bezitten, welke hij anderen zou willen meedeelen.

Laat ik nu afzien van het feit, dat de voorbeelden van den heer Folrax minder gelukkig zijn gekozen, dan zit het stelsel vrij aardig in elkaar, als er niet twee fundamenteele fouten in waren te ontdekken. Allereerst is het totaal onbewezen en moest zulks noodzakelijk zijn (zie b) en in de tweede plaats, waar de heer Folrax de waarheid laat ontwikkelen, daar zal toch de waarheid van zijn beweringen zich niet moeten of zelfs kunnen ontwikkelen, want het is toch onmogelijk dat zijn stelsel, altijd hetzelfde blijvend beteekenen, iets „waardere” worden zou dan nu.

Zeker het is een verdienste van Baader geweest en ook van den heer Folrax, dat hij de mogelijkheid der mensche-lijke kennis erkent. Inderdaad is ook ons kennen in laatste instantie alleen mogelijk, omdat er een absoluut verstand bestaat en ons het vermogen om te kennen is gegeven bij het komen in de wereld. Maar de heer Folrax lette te weinig op de subjectieve zijde van ons kennen, vervalt dus juist in het andere uiterste van de subjectivisten. In het midden ligt de beroemde gulden weg. We zagen reeds boven een voorbeeld. De objectieve evidentie was het laatste motief der zekerheid en gingen we nu eens vooraf vragen, waaraan alzo het laatste zekerheidsmotief zou moeten voldoen, dan blijkt allereerst, dat het niet kan ontleend worden aan een uitwendige autoriteit, waaraan men zekerheid ontleenen zou door een akte van geloof, maar dat het integendeel zich bevinden moet in het subject. Echter kan het weer niet geheel en al subjectief zijn, moet het ook een objectieve zijde hebben, anders blijft men bij het spontane weten, dat de ervaring logenstraft. Eindelijk moet het zijn onmiddellijk, anders is het niet het laatste motief (zie boven). Welnu de objectieve evidentie is inwendig, objectief en onmiddellijk.

De theosofische opvatting nu schuift die subjectieve kant, waarvan men zich toch wezenlijk bewust is, geheel op zijde, wanneer ze ons weten wil gaan deelachtig maken aan het goddelijke zich-zelf weten, wanneer het goddelijke denken zich in ons ontwikkelt. Wat God in zijn absolute wijze gedacht heeft, dat kan de mensch bij stukjes en beetje nadenken, maar alleen op zijn manier. En wanneer we dan daaraan vasthouden dat we God hier beneden slechts oneigenlijk kunnen kennen, als in den spiegel der wereld, dan is het niet in te zien hoe we van het standpunt van het godsbewustzijn tot de eigenlijke kennis der wereld zullen komen. Men vervalt in een cirkelbewijs. Immers, alle zekerheid berust op het als bekend veronderstelde bestaan van een noodzakelijk wezen en van de noodzakelijke goddelijke ideeën. Maar het bestaan van een noodzakelijk wezen is slechts middelijk kenbaar, door middel van een redeneering. En iedere redeneering berust op praemissen, iedere zekere redeneering op zekere praemissen. Dus om zeker te kunnen besluiten tot het bestaan van God moet men reeds in het bezit zijn van zekere praemissen. Maar de theorie laat alle zekerheid, dus ook die van de praemissen, berusten op het bestaan van het noodzakelijke wezen. Dus volgens de theorie zou de zekerheid van de conclusie van de redeneering, die dient om het bestaan van God te bewijzen, rusten op praemissen, zelf weer haar zekerheid ontleenend aan de zekerheid van de conclusie.

(Zie vervolg Bijvoegsel.)

„So ferforth that unnethes is ter non.

„Right as swithe I wol you tellen here

„What philosophres sain in this matere

„Lo, thus saith Arnold of the newe toun,

„As his Rosarie maketh mentioun,

„He saith thus, withouten any lie;

„Ther may no man Mercurie mortifie,

„But it be with his brothers knowledging.

„Lo, how that he, which firste said this thing

„Of philosophres father was Hermes:

„He saith, how that the dragon douteles

„Ne dieth not, but if that he be slain

„With his brother. And this is for to sain,

„By the dragon Mercury, and non other

„He understood, and brimstone by his brother,

„That out of Sol and Luna were ydrawe

„And therefore, said he, take heed to my sawe

„Let no man besie him this art to seche,

„But if that he the intention and speche

„Of philosophres understonden can;

„And if he do, he is a lewed man,

„For this science and this conning (quod he)

„Is of the secree of secrees parde.

Recht en slecht wil ik je hier vertellen, wat in deze materie filosofen zeggen.

Kijk, zóó zegt Arnold van de nieuwe stad, als zijn Rosarie vermeldt, hij zegt zoo zonder leugen: Er mag geen man Mercurius vernietigen ten ware met zijns broeders kennis. Hoe (dat) hij, die 't eerst dit zei, der filosofen vader was Hermes: hij zegt, hoe (dat) de draak twijfelloos niet sterft, tenzij hij doodgeslagen wordt door zijn broeder, En dit wil zeggen, onder de draak verstond hij Mercurius en geen ander, en Zwavel als zijn broeder, die uit Sol en Luna geboren waren.

En daarom geef acht op mijn zeggen, laat geen mensch onderstaan deze kunst te zoeken, tenzij hij de bedoeling en taal van filosofen begrijpen kan; doet hij het toch, dan is hij een onnoozel man, want deze wetenschap en dit kunnen (zegt hij) is het geheim der geheimen pardieu. [Een toespeling volgens de glossary op een boekje, populair in de middeleeuwen: *Secreta Secretorum*.]

„Ook was er eens een leerling van Plato, die eens tegen

BIJVOEGSEL

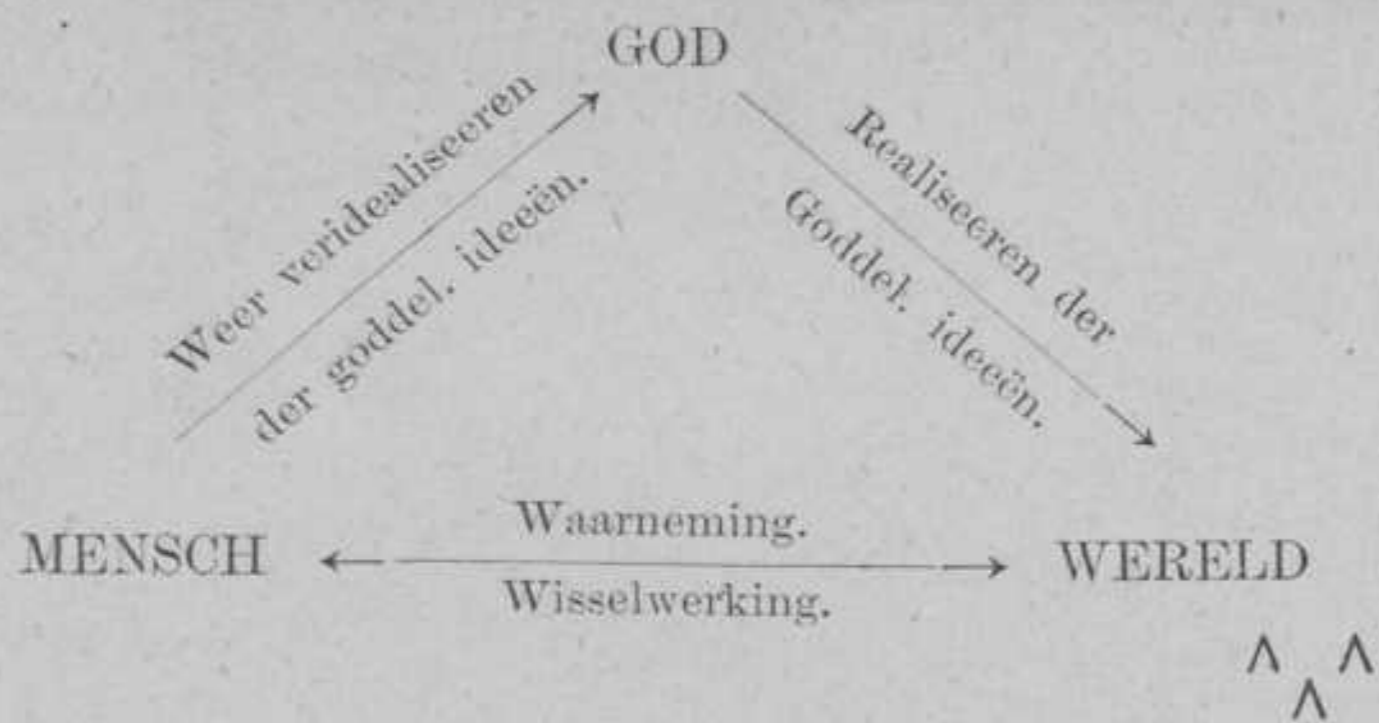
behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD

van DONDERDAG 10 MAART 1904.

Ergo: de draaiende cirkel. Want wie zou beweren dat het bestaan van God direkt evident is, spreekt onwaarheid en heeft nooit de ongeloovige wereld aangekeken, wie het als hypothese wil vooropstellen, die blijft voortdurend in hypothesen en bouwt geen zeker stelsel op. Dus blijft de cirkel dan. Misschien zou de heer Folrax meenen, alleen over de evolutie te hebben gesproken, welnu, zoo hij meenen mocht dat de pit hem daar zit, zet dan in plaats van God evolutie en de cirkelgang is er nog. Ook de subjectivisten kunnen met genoegen voor God: subjectivisme zetten, alleen moet men dan onder zekerheid het al meer vermelde verstaan.

Toch heeft het, wel degelijk een zin, dat we alles in God weten in zooverre als ons verstand, geschapen door God, zoodanig is gefabriceerd, dat we, wat de Schepper op goddelijke wijze te voren heeft gedacht en op eindige wijze gerealiseerd heeft in de wereld, weer kunnen kennen. De abstracte begrippen, waarvan de wereld de realisering is, kan de mensch weer opvatten na eerst zinnelijk te hebben waargenomen en door zijn verstand te hebben geabstraheerd. Daarom staat hij veel lager dan God, hij kan alleen het kenbare op zijn manier nadenken, door van het zinnelijke op te stijgen tot het niet zinnelijke, van het eindige tot het oneindige. God zelf kennen we slechts analogisch naar de eindige dingen, anders was hij geen God, zou K. terecht opmerken. En wanneer we dan eenmaal tot de kennis van God zijn opgeklommen, kunnen we zeer zeker onze vroegere kennis van het wezen der wereld eenigszins uitbreiden, en er dieper in doordringen; maar enkel en alleen uit God de wereld begrijpen, al is het ook asymptotisch, gaat niet.

Het hier gezegde zal onderstaande voorstelling verduidelijken, waaruit blijkt, hoe de goddelijke ideeën, in de wereld gerealiseerd, door de mensch, in wisselwerking met het hem omringende, weer kunnen worden opgevat in begrippen en zoo terugkomen tot God, zijn maker. Daarom ook bestaat de gelijkenis, die Genesis aldus vermeldt: „Laat ons den mensch maken naar Ons eigen beeld en gelijkenis.”

zijn meester zei: zeg mij de naam van dien geheimen steen. En Plato antwoordde hem fluks: neem de steen, dien de menschen Titanos noemen. Welke is dat? Magnesia is dezelve, zei Plato. „Maar heer, en is dat zoo, dan weet ik nog niets, ik bid u, wat is Magnesia?” „Het is een water, dat gemaakt wordt, zeg ik, van de vier elementen”, zei Plato. „Zeg mij de samenstelling van dat water, als gij wilt”. „Nee, nee”, zei Plato, „dat wil ik zeker niet. „De filosofen hebben elkaar gezworen, dat zij het niemand zullen ontdekken, noch het in eenig boek schrijven. Want het is God zoo lief en dier, dat hij niet wil, dat het ontdekt worde, dan wanneer het zijne goddelijkheid behaagt iemand te inspireeren en ook dien te verbieden, dien hij wil; en daarmee uit.”

„Than this conclude I, sin that God of heven,
 „Ne wol not that the philosophres neven,
 „How that a man shal come unto this ston,
 „I rede as for the best to let it gon.
 „For who so maketh God his adversary,
 „As for to werken any thing in contrary
 „Of his will, certes never shal he thrive,
 „Though that he multiply terme of his live.

Antwoord.

Alvorens L. Q. te beantwoorden even een opmerking over het stuk van M. K.

Het is onze meening dat de R. K. Kerk een juister, in elk geval een hooger idee heeft van de socialistische beweging dan hij.

Wij gelooven dat deze groote beweging werkelijk een anti-christelijke tendenz in zich heeft. Dit is niet in hun programma's te vinden doch daarop alleen rust de beweging niet: voor een dergelijke algeheele verandering is meer noodig dan een paar bepalinkjes, en de meest overtuigde socialisten zien waarlijk in hun beweging een nieuw evangelie. Zij behooren tot die massa die nog voelt de behoefte aan iets hoogstaands in dit leven en die het christendom niet kent. Dit socialisme schatten wij hoog; niet de ziel-looze, verburgelijkende oppositie-beweging die door M. K. wordt voorgestaan.

Aan R. even dit: onze eerlijke bekentenis van de medeplichtigheid der Kerk aan de nalatigheid van dien tijd had, dunkt ons, ook een onpartijdig, gelijk oordeel op beide (Kerk en wereld) verdiend. De wijze waarop de heer R. debatteert en waarop hij zich over de begrippen geluk en zaligheid uitlaat is bovendien van dien aard dat zijn stuk volgens ons geen nadere behandeling verdient.

Gaarne zullen wij, zoo mogelijk, de vragen van L. Q. beantwoorden.

1. De Pauselijke onfeilbaarheid is niet van recenten datum, zooals u meent. 18 Juli 1870 geschiedde niets anders dan dit: de aloude leer der Pauselijke onfeilbaarheid werd opnieuw en zoo plechtig mogelijk verklaard.

Het woord van Augustinus (5e eeuw) is toch bekend: „Roma locuta est, causa finita est” „Rome heeft gesproken, de zaak is beslist”.

En nadat op het Concilie van Chalcedon (451) een dogmatisch schrijven van Paus Leo voorgelezen werd, riepen de Vaders: „Dat is het geloof der vaders, dat is het geloof der apostelen aldus gelooven wij allen... Petrus heeft door Leo gesproken”. En de bekende Graaf Paul van Hoensbroech argumenteert; „Petrus en zijn eerste opvolgers bezaten volkomen en werkelijk de geheele macht die wij den tegenwoordigen Paus toekennen. Het onderscheid ligt hierin dat bij Petrus, Linus, enz., die bij hen berustende macht niet in werking trad, omdat de daartoe noodzakelijk uiterlijke omstandigheden niet aanwezig waren, terwijl die macht bij hun latere opvolgers (en niet eerst in 1870 zie Chalcedon, Λ) naar buiten openbaarde, juist omdat die uiterlijke omstandigheden zich wel voordeden.”

2. Omtrent de 18e eeuw en het begin van de 19de.

3. Zeer zeker indien noodzakelijk.

4. a. Door de onverstandige en verkeerde handelwijzen van individuen der Kerk, welke handelwijzen door spotprenten en schotschriften (wat altijd goedkoop en door z'n

„And ther a point; for ended is my tale.

„God send every good man bote of his bale.

Dan eindig ik met dit, dat, wijl God in den hemel niet wil dat de filosofen zeggen, hoe een mensch tot dezen steen geraken zal, ik raad, als het beste, laat hem gaan.

Want wie zich God maakt tot tegenstander door iets te doen in tegenspraak met zijn wil, zekerlijk zal hij nooit voorspoed hebben, hoe hij zijn leven verlengd zie.

En hier een punt; want uit is mijn vertelling; God zende elk goed mensch hulp voor zijn kwaad of moeite

J.

verstreckende gevolgen een zeer groote verantwoordelijkheid met zich draagt) tot absoluut onjuiste begrippen hebben aanleiding gegeven.

6. Het populaire filosofisme alsmede het indifferensisme als gevolg van overschatting van den mensch in zijn verhouding tot God.

5. Wij hopen dat de Kerk op haar ingeslagen weg snel zal voortgaan. Persoonlijke kwesties van Daens buiten beschouwing latende, omdat zij niets hiermee hebben uit te staan, wijzen wij op wat Leo XIII in zijn allocutie van 8 October 1898 zeide over de fractie Daens: „Si la démocratie veut être Chrétienne, elle donnera à votre patrie paix, prospérité et bonheur”.

Deze woorden door den Paus gesproken tot de Fransche werklieden, afgevaardigden van deze fractie waren wat zij wenschten.

6. Wij geven toe dat de socialistische actie en het feit dat haar kinderen welke naar het soc. kamp overgingen, hun geloof verloren, oorzaak daarvan geweest zijn dat de Kerk, uit haar sluimering ontwakend, zich opnieuw ernstig op het sociale vraagstuk is gaan toeleppen; maar wij ontkennen beslist dat deze vrees nog steeds bij haar politieke leiders het motief zijn zou (zie b.v. Kath. Werkman 25 Dec. 1903.)

7. Zeker het conflict zal blijven, zoolang het socialisme een anti-christelijke tendenz in zich zal hebben.

Oorzaak zie 4 b.

8. Hier is geen tegenspraak.

Toen wij het hadden over de macht van het volk, bevonden we ons op politiek-sociaal terrein: toen we spraken over kerkelijke macht, ging het over de macht van Petrus. Zoo is b.v. de macht om zonden te vergeven, huwelijken te sluiten door God uitsluitend aan de kerk gegeven (Joh. XX 23).

Het volk is door God de macht geschonken b.v. den staatsvorm te kiezen die haar goed dunkt. Leo XIII zegt in zijn encycliek over de christelijke inrichting der staten zoo helder: „God heeft het bestuur van het mensdom verdeeld tusschen twee machten: de kerkelijke en de burgerlijke; de eerste is gesteld over de Goddelijke, de laatste over de menselijke dingen.

Elk dezer twee is in hare soort de hoogste, en besloten binnen vaste grenzen, die door haar natuur en naaste doel bepaald zijn. Er is alzoo een afgesloten kring waarin elk hare werkzaamheid krachtens eigen recht uitoefent. Maar omdat beider gebied zich over dezelfde onderdanen uitstrekt, kan het gebeuren dat eene en dezelfde zaak, alhoewel op verschillenden grond, tot beider bevoegdheid en rechtsmacht behoort . . . Het is derhalve noodzakelijk, dat er tusschen de beide machten een ordelijk verband bestaat, hetwelk niet ten onrechte vergeleken wordt met de vereeniging tuschen het lichaam en de ziel des menschen. Men kan zich geen juist denkbeeld van de natuur en de kracht dier betrekkingen vormen, tenzij men op de natuur van elk dier twee machten lette en tevens rekening houde met de uitmuntendheid en hooge waarde harer doeleinden, daar de eene tot naast en bijzonder doel heeft de aardse belangen te behartigen en de andere het verschaffen der hemelsche en eeuwige goederen. Al wat derhalve in de menselijke zaken op eenige wijze heilig is, alles wat, hetzij door zijne natuur of om zijn doel, het heil der zielen en de vereering van God betreft, dat alles behoort tot de macht en het gezag der kerk. Wat aangaat de overige zaken welke de burgerlijke en staatkundige orde omvat, het is rechtmatig, dat zij aan het burgerlijk gezag onderworpen zijn, daar Jezus Christus bevolen heeft aan den Keizer te geven wat des Keizers is, en aan Gode wat Godes is”.

Komt echter de Kerkelijke macht in strijd met deze wereldlijke macht (b.v. echtscheiding) dan bewijst dit niets anders dan dat het volk bewust of onbewust zijn macht verkeerd gebruikt: want de Kerk wien God bij haar uitsluitend Kerkelijke, macht het voorrecht der onfeilbaarheid schonk, kan niet dwalen.

9, 10, 11, 12.

Wat de laatste vragen betreft, het is heel lastig hierover te debatteeren. 't Is iets dat gij niet kent, waarvan ge een geheel verkeerde voorstelling hebt. Het zijn geen aandoeningen van kunst, van mystiek, geen genietingen bij het hooren van muziek, weg ermee! Dit is de heiligste ernst. 't Is een innerlijk bewustzijn, een zelfgerustheid die gij niet kent.

Gij weet niet wat het zeggen wil wat zij van Thomas van Aquino zeggen, dat hij was als de koe die loeide over

de middeleeuwen; wat dat is, wat zij van Franciskus van Assisi zeggen dat hij zingende de wereld doortrok; wat de Ave Maria's beteekenden van de Vendeërs die nauw gewapend met sikkels en seizen, optrokken tegen de revolutiemannen met hun Marseillaise. Gij meent dat gij het doorziet: gij doorziet het niet, kunt het niet doorzien. Het is een heerlijk licht dat men met zich voert, 't is 't begrijpen van kinderen en menschen: en waar zij komen, die dit kennen, daar voeren zij vrede en blijheid met zich.

Dit is niet iets om over te debatteeren, dit is iets dat men wel waarnemen kan, en die lieden, die dit niet kennen, ze hebben een zekere mistroostigheid, een onbevredigd zoeken.

Maar 't is niet alleen dit. 't Is geen zacht zoet leertje dat we hebben, als de Theosophie die wel de zachtste leer van de wereld is. Neen gij kent onzen Christus niet. Het is de harde, schrijnende waarheid en daarom zijn bij ons geen eigen theorieën, omdat 't eene waarheid is die altijd duurt en eeuwig is en onverzettelijk. 't Is de grootste strijd, de strijd tusschen hemel en hel. 't Is de vreeselijke ontzetting, de brandende gewetenswroeging van den booswicht, de heerlijke zelfgerustheid van den heilige.

't Is de bezieling van den HEER DER HEIRSCHAREN in den strijd, 't is 't harde, harde leven, omdat er geschreven staat: „In 't zweet uws aanschijns zult ge brood eten”. „Zoo iemand na mij wil komen, die verloochene zichzelf”.

En hoe moeten wij nu duidelijk maken dat hij gelukkig is, die weet dat Christus voor hem stierf?

Het geloof is een wereld, die gij niet kent, besef 't goed: een wereld, Wij hebben zitten schrijven en schrappen en denken: wij kunnen het niet. Er is geen gevoel of een groot schrijver heeft het kunnen teruggeven aan de menschen Wij weten geen grooter dan Augustinus, geen eenvoudiger dan Thomas á Kempis, lees de Belijdenissen, lees de Imitatione, beken uw hart dat gij niet begrijpt en wees tevreden.

Maar over deze dingen schrijven wij niet graag: een groot deel der lezers van 't S. W. kunnen er niet tegen wanneer men spreekt over God, bidden, kruis, zaligheid. Wij weten dat bij velen deze uitingen met een onbenullig-beten lach ontvangen worden. En dit vermijden wij liever, zoowel voor hen, als voor ons.

^ ^
^

Eene toelichting.

Van onverdacht sociaal-democratische zijde hoorde ik bezwaren opperen tegen eenige zinsneden uit mijn vorig artikel, o.a. waar ik het socialisme een nuchteren broodvraag noemde. Het lijkt me van belang, mijne ideeën daaromtrent wat nader te beschouwen, en duidelijk uiteen te zetten, wat ik heb bedoeld.

Het is de zonderlinge appreciatie van vooral jonge sociaal-democraten, dat ze in het socialisme zien een nieuwe wereldbeschouwing. Tegen deze opvatting nu teeken ik protest aan en op straks te ontvouwen gronden noem ik het complex van die theorieën, welke men noodzakelijk moet aannemen, om zich sociaal-democraat te noemen, — maar waarmee men daartoe ook kan volstaan — als levensbeschouwing beslist onvoldoende.

Wat toch maakt iemand tot sociaal-democraat?

In de eerste plaats de economische theorieën, die ons zeggen dat de maatschappij rot is, en die ons tegen de overwegingen van de bourgeois: dat alles nog niet zoo kwaad is ingericht, en armoede nu eenmaal moet bestaan, doen keeren het streng wetenschappelijk inzicht, dat, luid en doordringend als de torenklok doet verkondigen, dat het anders kan en anders moet worden. Ze schenken ons eene verklaring voor de onrechtvaardigheid, die in de verdeling der rijkdommen in onze maatschappij bestaat en wijzen ons den weg ter verbetering.

Maar dit is niet genoeg. Wanneer we zonder eenigen kans op succes een vooropgesteld plan van maatschappijhervorming trachten uit te voeren, en de wetenschappelijke zekerheid der overwinning ons ten eenenmale ontbrak, dan zou de bourgeoisie gelijk hebben, als ze ons streven beschouwde als een holle utopie. Maar de sociaal-democraat heeft die zekerheid, te zullen komen waar hij zijn wil. Ze wordt hem geschonken door het historisch-materialisme, dat, evenals de leer van den klassenstrijd, op feiten berust, en als zoodanig wetenschappelijk is.

We zijn hier in het hart van de quaestie.

Wat toch is het geval?

Het is de onsterfelijke verdienste van Marx, dat hij heeft ontdekt het verband tusschen de economische structuur van de maatschappij en den daarbij behoorenden ontwikkelingstrap op geestelijk gebied, den moraal, godsdienst kunst, enz. Deze beschouwing berust op feiten, zooals het Darwinisme op feiten berust, en is zelf niets dan de verkorte samenvatting, de uitdrukking van het geheel der op zichzelfstaande gevallen. Het is dus een wetenschappelijke hypothese, aan de hand waarvan we met zekerheid kunnen voorspellen, dat de socialistische maatschappij eenmaal zal komen.

Zoo wil het historisch-materialisme, voorzover het door den sociaal-democraat noodzakelijk moet worden aanvaard, niets anders dan een inzicht schenken in de geschiedenis der vervlogen eeuwen, welk inzicht, toegepast op onze maatschappij, de wetenschappelijke zekerheid schenkt van de overwinning.

De theorie van den klassenstrijd is al evenmin een dogma, maar wordt ook door de feiten gesanctionneerd.

Tot zoover zijn nergens elementen, voor een wereldbeschouwing, die ons antwoord geeft op de vragen naar het hoe, het waarom en waarheen, aanwezig. Maar het socialisme, zooals het door Herm. Gorter, Mevr. Roland Holst, Ant. Pannekoek, e.a. wordt geleeraard, geeft méér dan wat ik hierboven zeide. Ze zijn, vooral aan de hand van Jozef Dietzgen het historisch-materialisme, gaan uitdiepen, en hebben zich eene filosofie opgebouwd, waardoor het verband tusschen de stoffelijke en geestelijke cultuur, dat tusschen materie en ziel, eene verklaring vond. Maar dit is volstrekt niet specifiek socialistisch en al ziet Mevr. Roland Holst in de beweging de draagster van haar „klare, gesloten levensbeschouwing”, het sociaal-democraat-zijn behoeft op de ontkenning van de juistheid van het door haar ingenomen standpunt niet af te stuiten.

Wanneer de door Marx ontdekte feiten een andere verklaring toelaten, dan is er niets, dat ons dwingt, deze te verwerpen, en te aanvaarden die van hen, die van het historisch-materialisme een nieuwe materialistische wijsbegeerte maken. Het is dit niet, en in elk geval is dit materialisme geen noodzakelijk onderdeel van de denkbeelden, die iemand tot sociaal-democraat maken.

Zoo zegt Labriola:

„Onze leer wil niet zijn de geestelijke visie van een groot plan, maar zij is eenvoudig een methode van onderzoek. Het is niet bij toeval dat Marx van zijne ontdekkingen sprak als van een „leidraad”. Om die reden is „zij juist gelijk aan het Darwinisme, dat ook een methode „is en geen nieuwerwetsche herhaling van de natuurphilosophie van Schelling, c.s.”

Het historisch-materialisme wil de vragen naar ons zijn niet oplossen, en kan, zooals trouwens het socialisme in zijn geheel, slechts een deel van onze levensbeschouwing uitmaken. Het socialisme is een wetenschap, meer niet. Het wijst ons den weg, waarlangs we tot billijker verdeling der rijkdommen kunnen komen — platweg gezegd: het is een nuchtere broodvraag.

En op grond van het bovenstaande ontken ik beslist de waarheid van de bewering, dat het is eene nieuwe wereldbeschouwing. Het is daartoe onvoldoende. Maar hierin ligt opgesloten, dat het belijden van een godsdienst of filosofie in het algemeen geen beletsel is voor het socialist worden. Wel kan een of ander geloof met onze leer in strijd komen, maar dat dezen elken vorm van godsdienst zou uitsluiten, is beslist onwaar. Het socialisme is een wetenschap en houdt zich met filosofisch gespeculeer niet op.

Niet, dat ik in eenig opzicht de waarde van wijsgeerig onderzoek zou willen verkleinen. Integendeel, ik ben zelfs van meening, dat een cursus in enkele van de voornaamste filosofen van zeer groot nut zou zijn. Maar ik kom er tegen op, dat men het socialisme dit karakter toekent.

Nu geef ik direct toe, dat het socialisme, wanneer het eenmaal vat op ons heeft gekregen, vooral onder de z.g. intellectueelen eene andere uitwerking heeft als de eerste de beste wetenschap. Nu de ideën over maatschappijvorming niet langer utopien zijn, maar wortelen in den bodem der realiteit, is aan hen, die in dezen tijd van algemeene malaise op geestelijk gebied nog hechten aan het bezit van idealen, door het socialisme een nieuwe kans op dat geluk geschonken. De zekerheid der overwinning, het weten, dat we in dezen strijd om recht soldaat zijn in een leger, dat de zege zal behalen, het geluk, te kunnen

leven voor een ideaal, waarvan we de verwerkelijking met volle gerustheid afwachten — dat alles maakt het socialisme tot iets, dat ons met onstuimigen drang geheel in beslag neemt, en in diepte van overtuiging voor niets onderdoet. En dit is het, wat we er bij winnen: het bezit van een idee, waarvoor we kunnen strijden, dat ons leed en teleurstellingen doet dragen, omdat we weten, toch altijd iets over te houden, dat zooveel meer waard is, dan wat we verliezen. Het is het besef van steeds inniger wordende harmonie met ons zelf en onze omgeving, het is de krachtige zelfbewustheid van den willende, die hem kaln den weg doet inslaan, die leidt tot de verlossing van het proletariaat, tot de zege in den strijd om recht.

M. K.

Een Octillioen.

„Wenn man die besondern Bedingung unserer Sinnlichkeit wegnimmt, so verschwindet auch der Begriff der Zeit, und sie hängt sich an den Gegenständen selbst, sondern bloß am Subjecte, welches sie anschaut.”

(Kant, Kritik der reinen Vernunft.)

Waarde heer Secundus, ware het dat ik in het door u geciteerde gezet zou hebben „de oneindigheid onzer evolutie” in plaats van „de octillioenen lichtjaren onzer evolutie”, waarschijnlijk zou uw interessante beschouwing over de reële grootte van 10^{48} achterwege gebleven zijn. Het is toch een eigenaardigheid van de Westersche wereldbeschouwingen op te zien tegen een paar cijfers en aan de andere zijde verschillende oneindigheden voor zoete koek te slikken. Aan de Indische wijsbegeerte wordt verweten dat zij tracht de oneindigheid uit te meten, waar zij slechts spreekt van Kalpa's van evolutie, zij het dan ook Kalpa's die gemeten worden met nog veel meer dan 48 nullen, terwijl hier, waar men er zich op beroemt de evolutieleer ontdekt te hebben, aan de eene zijde de oneindigheid staat tegenover de aarde van 7000 jaren, het eindige aardse bestaan, de plotseling uit het niet verschijnende ziel en dergelijke meer.

Nu weet ik wel dat u zich met deze laatste drie beschouwingen niet ophoudt; voor u is de menschelijke geest niet de zich ontwikkelende entiteit door onnoemelijke tijden heen voortschrijdend langs zijn evolutieweg naar steeds grooter en grooter kennis welks limiet wij noemen absolute waarheid, voor u is zij slechts de uitdrukking van een toevallige oopenhooping van atomen, zoodat onze evolutie eindigt met het vergaan der wereld als zoodanig.

Evenwel zult u moeten toegeven dat, uitgaande van het beginsel der evolueerende entiteit, wij er toe moeten komen onze grenzen veel verder uit te breiden.

Er is echter nog iets anders. Datgene wat wij tijd noemen is niets anders dan een voorstelling die zuiver relatief is.

Wanneer plotseling in het heelal alle atomen een gelijke evenredige versnelling ondergingen, dan zou dit volstrekt niet gemerkt worden, en dit zou zelfs zoover door te voeren zijn dat een eeuw van vandaag een seconde van gisteren zou zijn. Het geheele denkbeeld van lang of kort is slechts relatief en afhankelijk van den toestand van den waarnemer zelf. Een normaal mensch kan vijftien afgescheiden lichtindrukken per seconde zonder ineenvloeiing waarnemen, denken wij ons nu een wezen waarbij de tusschenruimte tusschen twee indrukken 24 uur is, dan zou dit de urenwijzer van een horloge als met razende snelheid zien rondraaien en de zon zich voor hem als een vurige streep vertoonen. Zoo weten wij ook in het geheel niet welk een relatieve tijdmaat verschillende lagere dieren hebben, voor een bacterie is één van onze uren misschien even groot als voor ons een Maha-Kalpa der Indiers.

Wat voor den tijd geldt, geldt ook voor de ruimte, laat het heele heelal ineenkrimpen tot de grootte van een atoom, en geen van zijn bewoners zal er eenige kennis van dragen, wie weet of uw geheele heelal met zijn periodiek toe- en afnemende entropie niet slechts één trillingsfase is van een atoom eener hoogere uitgebreidheid. (Na bv. $5 \cdot 10^{14}$ fasen per seconde van onze tijdmaat.)

Waar u dus bezwaren hebt tegen een paar nulletjes, daar kan ik deze niet met u deelen, wel wanneer de geheele evolutieweg zou moeten afgelegd worden in een stoffelijke vorm met dezelfde tijdmaat, maar voor een evolueerende entiteit wordt de zaak geheel anders, en daar ik slechts deze op het oog had, geloof ik uwe beschuldiging van griezeldoenerij niet verdiend te hebben.

FOLRAX.

Een Parallel.

Eppure si muove.
GALILEI.

In 1543 verscheen te Neurenberg een werk, getiteld: de *Revolutionibus Orbium Coelestium*, door Nikolaas Kopernikus, waarin, zooals bekend is, aan de heerschende meening aangaande de verhouding der aarde tot de andere hemelingen de bons werd gegeven en waarin betoogd werd, dat de planeten, ook de aarde, zich om de stilstaande zon bewogen volgens cirkels, welker middelpunten wel niet samenvielen, maar toch alle dicht bij dat der zon gelegen waren. Ook is bekend, dat deze theorie, aanmerkelijk gewijzigd en als 't ware gereglementeerd door Kepler, niet alleen onder de onontwikkelde massa, voor zoover die er iets van vernam, maar ook onder de geleerden van dien tijd hevige twisten deed ontbranden, twisten, die voortduurden tot in de vorige eeuw (men denke aan Ds. Knack, die nog in 1825 op theologische gronden^(*) volhield, dat de aarde stilstond) en die door Pieter Langendijk in zijn „Wiskunstenars” zeer juist en geestig worden weergegeven, waar hij de heeren Urinaal en Raasbollius elkaar in 't haar laat vliegen om de verklaring eener maaneklips.

De oorzaken van dezen strijd waren m. i. niet zoo heel ver te zoeken. Weliswaar hield de oude idee eener stilstaande aarde als middelpunt van het heelal, die in de kindschheid van het mensdom zich door haar eenvoudigheid en tastbaarheid aan het zich ontwikkelde verstand had opgedrongen, en die men dan ook zoowel bij Arabieren, Perzen en Tartaren als bij Indiërs en Chineezers terugvindt, weliswaar hield zij zich slechts met moeite staande tegenover het steeds wassende getal van waarnemingen, die het vertrouwen in haar juistheid op gevoelige wijze schokten en kon het stelsel van Ptolemaeus nog slechts den schijn redden door veronderstelling op veronderstelling te stapelen, de eene al onwaarschijnlijker dan de andere; maar de nieuwe doktrien, wat was het, dat in haar voordeel pleitte? Het kan niet ontkend, zij stond in het begin zwak, en het was uitsluitend haar mindere gekompliceerdheid, die haar in veler oogen verkieselijk maakte; het was dus in zekeren zin een kwestie van persoonlijke appreciatie. Immers, vóór de ontdekking, dat de seconde-slinger te Cayenne korter moest zijn dan te Parijs, vóór de berekening van de snelheid van het licht door Römer en vóór de door Bradley waargenomen en berekende aberratie-verschijnselen konden de voorstanders van Kopernikus' leer geen enkel rechtstreeks bewijs tot staving hunner hypothese aanvoeren.

En zelfs toen deze verschijnselen ontdekt waren, hadden zij nog volstrekt niet tot gevolg, dat het nieuwe stelsel voetstoots door elkeen werd aangenomen. Eensdeels trachtte men hun verdragende gevolgen weg te redeneeren of ze op andere wijze te verklaren, maar aan de andere zijde drongen zij slechts tot zeer weinigen door. De bedoelde proeven zijn van dien aard, dat zij maar niet door iedereen willekeurling op den eersten dag den besten kunnen worden genomen. Wat natuurlijker, dan dat de groote massa der ontwikkelden, inziende dat deze feiten haar ingewortelde overtuiging omverstootten, gevolg gaf aan de den mensch aangeboren neiging tot konservatisme, en teneinde haar aloude meening te redden, de daarmee strijdende feiten eenvoudig loochende?

„Maar toen is Newton gekomen, en uit zijn algemeene aantrekkingswet heeft hij de stellingen van Kepler wiskundig afgeleid, zodoende een afdoende verklaring hieraan gevende.

Alles goed en wel, maar de wet van Newton is niet algemeen en de verklaring is dus niet afdoende, zij is een bloote hypothese. Het berust op geen enkelen logischen grond, dat de kracht, die twee lichamen op elkaar uitoefenen, omgekeerd evenredig met het kwadraat van den afstand zou zijn. (Tegenwoordig zijn er dan ook personen, die beweren, enkele onregelmatigheden in den loop der planeten beter te kunnen verklaren door aan te nemen, dat de aantrekkingskracht recht evenredig is met de 2, ste macht van den afstand.) Newton schijnt dit trouwens zelf vermoed te hebben; hij moet erkend hebben, dat zijn wet volstrekt niet onder alle omstandigheden, voor alle werelden, voor andere zonnestelsels behoeft te gelden.

(*) o. a. Op grond van den fameuzen bijbeltekst in Jozua 10: 12, 13: Jozua zeide: Zon sta stil te Gibeon, en gij maan, in het dal Ajalons! En de zon stond stil, en de maan bleef staan, totdat het volk zich aan zijn vijanden gewroken had. De zon nu stond in het midden des hemels, en haastte zich niet onder te gaan omtrent een volkomen dag.

Dit is evenwel niet eens het eigenaardigste van de zwaartekracht. Immers, wat men er ook van moge zeggen en hoeveel boeken men er ook over volschrijve, door haar bestaan aan te nemen, verlaten we beslist het terrein van ons voorstellingsvermogen. Wij kunnen ons geen krachten voorstellen, wier werking zich niet met een zekere snelheid langs een stoffelijk medium voortplant. Om onze voorstelling in deze te hulp te komen, hebben we voor de verklaring van het licht het bestaan van een hypotetischen aether moeten aannemen, hoewel dit overigens door geen enkel materieel feit wordt gesanktionneerd. Iets dergelijks moet wel geschieden voor de zwaartekracht, en de onderzoekingen omtrent de snelheid, waarmee deze zich voortplant, of zij überhaupt snelheid heeft, zijn nog steeds niet afgesloten.

Niettegenstaande deze bedenkingen, zal er tegenwoordig wel geen enkel beschaafd mensch meer worden gevonden, die zou willen beweren, dat onze aarde in rust is: men heeft zich eenvoudig aan de idee eener bewegende aarde gewend, hoewel men voor de verklaring nog steeds zijn toevlucht moet nemen tot buiten ons voorstellingsgebied gelegen veronderstellingen.

Er gebeuren tegenwoordig rare dingen in Indië. Ik zeg niet, dat ze op andere plaatsen en in vroegere tijden niet evengoed zijn voorgekomen, maar toch hoort men er in den laatsten tijd nogal eens vaak van. Ik bedoel het Sirih-spuwen, het steenen werpen, enz. zonder waarneembare oorzaak, en zou op ééne lijn hiermee willen plaatsen de verschillende wonderen, doorgaans van meer onschuldigen aard, door spiritisten e. s. bedreven, zooals het gooien met bloemen, het aanbrenge van boeken van verwijderde plaatsen, en dergelijke, die in 't algemeen hierop neerkomen, dat lichamen, van welken aard dan ook, van buiten af in een gesloten ruimte worden gebracht, zonder den wand te beschadigen. Volgens den tegenwoordigen stand der wetenschap, het behoeft geen betoog, is dit absoluut onmogelijk, en het natuurlijk gevolg is dus ook hier, dat men, niet van zins een verandering in de grondslagen dezer wetenschap voor te nemen, de bedoelde feiten kalm loochent. En ongetwijfeld heeft onze maatschappelijke inrichting, die den mensch er toe dwingt, in de eerste plaats geld te verdienen, vaak op 't-kan-niet-schelen-wat-voor-manier, in veel gevallen schuld, dat bedrog wordt gepleegd, dat wordt gespeculeerd op den drang naar het vreemde der groote massa, maar daartegenover staan talloze gevallen, waarbij feiten als bovenbedoeld met volkomen zekerheid gekonstateerd zijn, (men denke b.v. aan het geval-Michiels in Ned.-Indië en aan de vele voorbeelden, door den bekenden fisikus Crookes medegedeeld) en naarmate deze zich zullen uitbreiden en meer onder ieders bereik komen, zal ook de tegenstand wel verzwakken om ten slotte geheel op te houden. Ik wenschte nu even in 't kort aan te toonen, dat men door aanneming van twee veronderstellingen, die weliswaar buiten ons voorstellingsvermogen vallen, maar die an sich toch volstrekt niet vreemd^(*) zijn, tot een bevredigende verklaring van bedoelde feiten kan geraken.

Men denke zich een plat vlak, waarin met rede begaafde wezens wonen, die zich wel in, maar niet buiten dat vlak kunnen bewegen, die, zelf alleen lengte en breedte bezittende en kennende, niet de minste notie hebben, dat er zich buiten hun vlak, buiten hun wereld, nog iets bevindt; voor wie het woord „ruimte” een even zinledig begrip vormt als het denkbeeld van drie lijnen, waarvan elk loodrecht op de beide andere zou staan; zij kennen slechts twee lijnen loodrecht op elkaar. Dit zou zijn de, laat ik liever zeggen eene tweedimensionale wereld. Denken we ons in dat vlak een gesloten figuur, een cirkel b.v. en een tweedimensionaal lichaam, buiten dien cirkel, dan zal het voor iedereen duidelijk zijn, dat dit lichaam nooit binnen kan komen, tenzij de omtrek op de een of andere plaats wordt verbroken.

Wij, driedimensionalige wezens, kunnen ons echter zeer goed denken, dat het lichaam, naar onze opvattingen „het vlakgedeelte”, uit zijn vlak wordt gelicht, daarmee dus uit den gezichts- en begripskring der tweedimensionalige wezens ten eenenmale verdwijnt, en daarna weer daarin terugkeert, nu binnen den cirkel. Er is dan in deze veronderstelde tweedimensionalige wereld een „wonder” geschied.

(Zie vervolg Tweede Bijvoegsel.)

(*) Misschien zal men zich ook hieraan moeten wennen, gelijk meerdere zich er reeds aan gewend hebben.

TWEEDE BIJVOEGSEL

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD

van DONDERDAG 10 MAART 1904.

Een volkomen analoge redeneering kunnen we toepassen, waar het geldt, de bovengenoemde geheimzinnigheden te verklaren. De cirkel wordt vervangen door een hollen bol, of, wil men, een gesloten vertrek, in de plaats van vlakke elementen treden lichamen, „ruimte-elementen,” in casu keien, bloemen, en wat dies meer zij. Wij hebben dan slechts aan te nemen, in de eerste plaats dat er een wereld bestaat met vier dimensies (de „doorte”, zooals men haar gedoopt heeft), in de tweede plaats dat er krachten zijn, desnoods in dienst van gewone driedimensionalige (ten minste wat het lichaam betreft) menschen, die het mogelijk maken, om stoffelijke voorwerpen in deze wereld over te brengen, aan ons oog te onttrekken dus, om ze daarna uit de doorte weer terug te voeren in de ruimte op een plaats, die naar onze begrippen gesloten is. Nu zal men zeggen; het is fysiek onmogelijk, dat dergelijke krachten zouden kunnen optreden, evenals het voor ons niet doenbaar is, om tweedimensionalige lichamen, vlakken, hypothetische dingen zonder dikte of massa, beet te pakken; het is absurd, te veronderstellen, dat van vier lijnen elke loodrecht op de drie anderen kan staan, dat onze materiële, massieve wereld slechts de begrenzing is eener andere, evenals een vlak de begrenzing vormt van een vlak. En ik geef toe, men kan het zich niet voorstellen, maar bij eenig nadenken, en vooral bij eenige oefening, zal men tot het besluit moeten komen, dat de hypothese der vierde dimensie, die aan de wiskunde reeds menigen belangrijken dienst bewezen heeft, hoewel men zich haar werking evenmin volledig kan voorstellen als die der zwaartekracht, evenals deze wel degelijk recht van bestaan heeft, zoolang niets tegen haar pleit. In de vlakke meetkunde ziet men niets anders dan het vlak van teekening, en reeds het feit, dat het spraakgebruik, dat daar cirkels en ellipsen gesloten figuren noemt, hoewel deze benaming beslist fout is (een tweedimensionalige figuur immers is in de ruimte niet gesloten), dat dit gebruik door iedereen zonder den minste schroom wordt gevolgd, bewijst hoeveel oefening en gewoonte in dezen vermag, en zij, die zonder meer deze hypothese als onmogelijk verwerpen, zijn achteraf beschouwd, nog dwazer dan de rechters, die in 1633 Galileo Galilei tot afzwering dwongen. Toen stond men onder invloed van kerkelijke dogma's, of zoo men wil, van verkeerd begrepen bijbelpassages, hier is dit niet het geval en bovendien heeft men thans een voorbeeld voor oogen, dat tot voorzichtigheid kan aansporen.

Tl.

LITTERATUUR EN KUNST.

Ik ben gegaan in een dier hooge kathedralen,
Waar in de schare voor haar God lag neergezonken,
Waar orgeltoon ruischten, koorgezangen klonken,
Waar 't schemerduister streepend bundels zonnestralen
Door bont gekleurde ramen vielen die verhalen
De milde vroomheid van de lieden die ze schonken,
'k Zag edelsteenen op de heil'genbeelden vonken
En zilv'ren wierookvaten op het altaar pralen.
En 'k zag daar menschen levend in een eeuw'gen nacht.
Zich buigen voor die leege, rijke, geele pracht
En medelijden met die blinden greep mij aan;
Maar toen ik na den zegen hen naar huis zag gaan,
Gelouterd en getroost, gesterkt met nieuwe kracht
En moed.....toen heb ik hen benijd om hunnen waan.

Ja 'k heb als gij gezien der schare eeuwig dwalen,
De vrome menigte, diep in het stof gebogen,
Deemoedig neergeknield, en hoopvol wendend d' oogen
Naar boven, wachtend of van daar de geest mocht dalen
Die hun verlichting bracht; maar 'k zag slechts bonte stralen
Omspelend bonte pracht, als zonder mededoogen,
Als lachend om hun smart, en 'k dacht is alles logen?
Is niets meer weggelegd voor hen dan eind'loos falen?
Maar hebt gij niet gezien, hoe achter al die pracht
En al dat schijnvertoon, daar schuilt een groter macht;
Het zoeken van de ziel naar hooger ideaal?
Al schijnt nu ook de vorm van buiten dom en grof,
't Is toch de uiting, de weerspieg'ling in de stof
Der worst'ling van den geest, die leidt tot zegepraal!

M—H.

VERSLAGEN.

Excursie van de Mijnbouwkundige Vereeniging.

Mijnningenieurs verkeerden in het ongunstige geval dat zij, om iets, hun vak betreffende, te zien, steeds zoo ver van huis moeten. Daarom behooren excursies dan ook tot de zeldzaamheden. Die van de vorige week naar Moresnet was de eerste, die van de Mijnbouw. Ver. uitging en zij is zóó goed geslaagd dat zij een toonbeeld mag zijn voor alle volgende.

Woensdagmorgen vertrokken we om 6.47 via Rotterdam naar Luik, vanwaar we direct naar Chence doorgingen en hier om 2 uur aankwamen. Daar begon het eerste nummer van het programma: het bezichtigen van de Zinkhütte van de „Vieille Montagne”.

Verrassend waren de lange rijen parelmoerkleurige vlammetjes, die de overigens zoo sombere omgeving boeiend maakten. Zij ontstonden door het verbranden van zinkdampen, voor deze in den ontvanger kwamen, waar het vloeibare zink straks uitgekrabd zou worden om als grondstof te dienen voor de vele voorwerpen die in de fabriek, aan de Hütte verbonden, gemaakt worden.

Ieder verlangde naar het diner dat hem in Luik wachtte. De waarheid van het spreekwoord „Honger is de beste saus” werd dan ook schitterend bevestigd.

's Avonds verspreidden we ons over Luik. De worstelaars waren een groote attractie.

Den volgenden morgen per trein naar Montzen. Van daar wandelden wij naar Altenberg, waar één deel de ertsmijnen bezichtigde en een ander deel de Aufbereitung ging bekijken.

Ieder keek met verlangen uit waar hij dien nacht in dat kleine gat een onderkomen zou vinden; maar het Bestuur der M. V. had reeds maatregelen genomen, allen onder dak te brengen.

Vrijdagmorgen bezoek aan de Aufbereitung te Altenberg. Het diner dat nu volgde was de laatste gemeenschappelijke maaltijd. Op het eind hiervan werd het bestuur door een der excursieleden een welverdiende hulde gebracht voor de goede regeling.

's Middags een geologische wandeling naar Bleyberg waar we na 1½ uur baggeren door dikke modder aankwamen. Hier bezichtigden wij de Hütte, waar uit lood en zilverhoudende zinkertsen deze metalen gewonnen werden.

De terugtocht ving daarna aan. Sommigen deden dat via Luik, anderen via Aken, de meesten echter gingen naar Maastricht, om den volgenden dag de St. Pietersberg te bekijken.

De excursie geschiedde onder leiding van Prof. Vermaes en den heer Van der Meulen, wie te danken voor hun voortreffelijke leiding en gezelligen omgang ons een aangename plicht is.

V. L. U.

De Werkingen der Gedachte.

In de tweede openbare vergadering van het Delftsch Theosofisch Centrum sprak Dinsdag j.l. Dr. J. J. Hallo over bovenstaand onderwerp in een zeer mooie voordracht, waarvan de inhoud in hetgeen volgt kort is weergegeven.

Spreker begint met er op te wijzen, dat dit onderwerp bij uitstek geschikt is voor een behandeling in een vergadering als deze, waar velen gekomen zijn om iets omtrent de Theosofie te vernemen. Immers het hoofddoel der Theosofische Vereeniging is het vormen van een kern van broederschap van al wat leeft. En terwijl men dit gewoonlijk beschouwt als een ideaal, dat eerst in de verre toekomst te bereiken zal zijn, is de opvatting der Theosofie hieromtrent een geheel andere. Voor haar is de broederschap een bestaand feit, omdat achter elke verschijningsvorm een leven woont, dat voortgekomen is uit het eene god-

delijke leven en hiermede nog op transcendente wijze in verbinding staat. Gedurende den langen ontwikkelingsloop van den mensch zal de broederschap, die dus in de innerlijke wereld als feit bestaat, langzamerhand ook in de stoffelijke wereld doordringen. Dit zien we in het dagelijksch leven. Want, hoewel er ontegenzeggelijk zeer veel tegenstrijdigheid van belangen is, zijn er aan den anderen kant vele dingen die op een eenheid der menschheid wijzen. De Theosofie geeft nu in de werking der gedachte een nieuwe manier aan, waarop het belang van den eenen mensch nauw verbonden is met dat van zijn omgeving. Trouwens ook in andere opzichten is dit onderwerp van groote beteekenis. Want slechts door middel van ons denkvermogen kunnen we de buitenwereld leeren kennen. Men spreekt van de groote „denkers” der wereld, die op den tijd waarin zij leefden hun eigenaardig stempel gedrukt hebben, hun invloed hebben uitgeoefend.

Op welke wijze wordt nu dien invloed uitgeoefend? Het antwoord hierop zou kunnen luiden: de denker heeft boeken geschreven, die gelezen worden, ook heeft hij mondeling zijn gedachten meegedeeld aan zijn leerlingen, die voor verdere verspreiding zorgden. Maar dit is slechts een middellijke invloed; er is bovendien een onmiddellijke werking, een werking van brein tot brein.

Het idee van directe gedachtewerking is niet nieuw in het Westen. Reeds 100 jaar geleden bevatten de mesmeristische geschriften talrijke voorbeelden van rechtstreeksche gedachtenoverbrenging. Het was toen reeds bekend, dat het mogelijk was, iemand in mesmerischen slaap te brengen, door de wilswerking van een tweede persoon, en dat dan op het lichaam chirurgische bewerkingen konden gedaan worden, zonder dat de patient er iets van voelde, eveneens door den wil van den operateur. De groote belangstelling hierdoor in de medische wereld voor deze proefnemingen opgewekt verflauwde spoedig toen door de uitvinding van de eigenschappen der chloroform de chirurgie voor het bereiken van zijn doel, niet meer zijn toevlucht behoefde te nemen, tot dergelijke geheimzinnigheden als het mesmerisme. Ook bij de vroegere wereld verslapt de belangstelling, toen eenmaal de twijfel was opgewekt, door de groote mate van bedrog, die in deze materie zeer sterk werd gepleegd en het gevolg was dat de beweging langzamerhand verliep.

Opmerking verdient het feit, dat alleen de practische toepassing van de verschijnselen op den voorgrond stond, en er aan de theoretische zijde, de innerlijke waarde, weinig aandacht werd geschonken.

Een nieuwe beweging in deze richting begon eerst omstreeks 1875, en de Theosophische Vereeniging, die in dien tijd gevormd werd en hier in een werkzaam aandeel heeft, heeft steeds getracht aan deze beweging een geestelijken toon te geven, en te verhoeden, dat ook nu weer uitsluitend den practischen kant van het vraagstuk onderzocht werd.

De vraag, die allereerst zich voordeed was: Bestaat de mogelijkheid dat de gedachten van den eenen persoon zonder stoffelijk hulpmiddel invloed uitoefenen op het brein van een tweede.

Ter beantwoording hiervan heeft men lange reeksen proefnemingen genomen, die niet gemakkelijk te herhalen zijn. Voor elke reeks zijn twee personen noodig: de uitzender der gedachte en de ontvanger. De eerste zal zijn denkbeeld scherp moeten formuleren; dat dit geen gemakkelijke zaak is, zal ieder bemerken, die tracht zich bijv. gedurende 5 minuten een eenvoudige geometrische figuur (een vierkant bijv.) scherp voor te stellen. Een tweede vereischte is een goede ontvanger en ook dit is niet gemakkelijk. De ontvangende persoon moet in hooge mate ontvankelijk zijn voor gedachteindrukken.

Is aan deze beide voorwaarden voldaan, dan moeten nog allerlei omstandigheden in aanmerking genomen worden, om te maken, dat aan de proeven een wetenschappelijke bewijsgrond kan toegekend worden. Want heel veel dingen kunnen aangezien worden voor gedachtenoverbrenging, die dit niet zijn en hieronder moeten in de eerste plaats al die overbrengingen gerangschikt worden, die plaats hebben doordat er eenig stoffelijk contact, al was het ook maar door een touwtje, tusschen beide personen bestaat. Deze soort van „gedachtenlezen”, die men wel op het tooneel ziet vertoonen, heeft met werkelijke gedachtenoverbrenging niets te maken, maar bestaat in een, hoewel onbewust, leiden van den hand, die de gedachte figuur teekenen of het gedachte woord schrijven zal.

Talrijke proeven werden vooral door Engelsche onder-

zoekers gedaan, waarbij niets werd nagelaten dat de bewijskracht zou kunnen verhoogen.

Het resultaat is dat op het oogenblik het feit van gedachte-overbrenging experimenteel bewezen is. Alleen onbekendheid met de proefnemingen kan nog de oorzaak zijn van de ontkenning van dit feit.

Overigens is dit niet een geheel nieuw denkbeeld, voor ons denkvermogen. We vinden in het Marconi telegram een vrijwel gelijkwaardig idee. Ook hier heeft men een uitzender waarin nu elektrische trillingen worden teweeggebracht, die zich voortplanten door den ether naar het ontvangtoestel, waarin dan dezelfde trillingen worden opgewekt. Bij de overbrenging der gedachte hebben we bijna dezelfde woorden gebruikt. Lauchh wees er dan ook op dat de uitvinding der draadlooze telegrafie tevens hierdoor van groot belang is, doordat ze een aanmerkelijke verruiming heeft teweeggebracht in de geldende opvattingen.

Tot nu toe is uitsluitend de bewuste gedachtewerking beschouwd. Spreker komt nu tot de bespreking der onopzettelijke overbrenging en hiermee tot de ethische zijde van het onderwerp.

Het is begrijpelijk dat ook in den normalen toestand, voortdurend uitzending van gedachten plaats grijpt die noodzakelijk in meerdere of mindere mate op de omgeving invloed moeten uitoefenen. De mensch is dus ten alle tijde een middenpunt, van waaruit de gedachten-trillingen uitgaan, maar evenzeer ondergaat hij den invloed van de gedachten uitgezonden door zijn medemenschen. We kunnen ons aan dien invloed van de buitenwereld niet onttrekken al zouden we ook de omgang met menschen zooveel mogelijk trachten te vermijden. Er blijft dus van de zoogenaamde „totvrijheid” der gedachten niet veel over.

Is er aan het feit van het bestaan van den invloed niets te veranderen, wél echter is den aard en de kracht hiervan direct van onzen wil afhankelijk. We kunnen door vergrooting van intensiteit en verheffing der hoedanigheid een krachtig werker zijn, voor de verheffing van het gemiddeld peil van den gedachtenwereld in onze omgeving. Evenals bij de spieren is ook hier oefening, dagelijksch op gezette tijden herhaalde oefening, de kracht die de denkwerking verstrekt. Nu blijkt ook de groote kracht, die van het hebben van een ideaal uitgaat, wanneer ten minste dit ideaal in het denkvermogen steeds op den voorgrond staat. Er is een oude Oostersche spreuk die zegt: „Wat een mensch heden denkt, dat wordt hij morgen.” Het ideaal oefent een verheffende macht uit op zijn drager en diens omgeving, trekt hen als het ware op het peil waarop het staat. Van dit standpunt gezien heeft de wereld in den laatsten tijd veel verloren, doordat vele intellectueelen zich van den Godsdienst en hierdoor ook van diens idealen hebben afgekeerd. We kunnen waardeeren de verstandelijke noodzakelijkheid die hen tot het verwerpen van deze dingen bracht, maar betreuren moeten we dat ze tegelijk daarmee hun hooge idealen verloren. In de Theosofie nu vindt men idealen, die voor verstand en gevoel beide aannemelijk zijn.

Spreker is hiermee aan het eind van zijn voordracht gekomen. We zien dus, dat onze gedachtenwereld een afspiegeling van de eenheid der menschheid op de hoogere gebieden te aanschouwen geeft en dit kan ons brengen tot het gevoelen dat het idee van een bestaande broederschap in de innerlijke wereld inderdaad waarheid bevat.

Na afloop werden nog enkele vragen gesteld, die door spreker uitvoerig beantwoord werden.

J. L.

UIT DE STUDENTENPERS.

Minerva. Het blad, dat den schoonen, eleganten titel draagt van Algemeen Nederlandsch Studenten Weekblad bevat deze keer zeer weinig vermeldenswaardigs. Daarom bevat het dan ook als eerste artikel, wat toch wel hoofd-artikel verbeelden zal, een aansporing om mee te doen aan de Voorjaarswedstrijden van Njord.

Het voornaamste is wel het verslag van het 5e Vlaamsche Studenten congres te Gent. Reeds lang wordt er aan de Hoogeschool te Gent gewerkt om daar het Hollandsch als voertaal te verkrijgen. Om voor dat plan propaganda te maken, werd er ieder jaar een Studentencongres belegd. Een hoofdargument van de tegenstanders, de Franskiljons, was, dat het Nederlandsch geen taal is, die geschikt is voor wetenschappelijk gebruik. Op voorstel van Prof. Mac Leod is men er toe overgegaan,

om, teneinde deze bewering te ontzenuwen, zelf op die congressen wetenschappelijk werk te leveren in 't Nederlandsch. Daartoe werd nu het Congres gesplitst in twee deelen, nl. een voor-congres voor de vier faculteiten en een algemeen congres. In die vergaderingen van de faculteiten, die gesplitst waren in: 1e afdeeling Geneeskunde; 2e afdeeling Wijsbegeerte en Letteren; 3e afdeeling Rechten; 4e afdeeling Wetenschappen, hielden nu verschillende studenten voordrachten. 't Is te hopen dat de Franskiljons er door overtuigd zijn dat het een dwaalbegrip is, dat wetenschap niet in het Nederlandsch te beoefenen is.

Vox Studiosorum. Zooals te verwachten was, is er tegen het stukje over de zaak Terwey, dat er de vorige week in stond, een ander stukje geschreven door iemand die zich op het andere standpunt plaatste. Ook hij neemt niet den Bijbel aan als een boek waarin alle teksten bewijskracht hebben.

Het kan soms voorkomen, zegt hij, dat iemand bij het lezen van de wonderschoone woorden van de Bergrede, deze in zich mee voelt trillen, en dat hij er machtig door aangegrepen wordt, in wonder zachte ontroering, en dat hij dan voelt: dat is het, zoo moet het zijn, deze regelen wil ik volgen in mijn verderen levensloop. Aan zoo iemand kan het dan overkomen, dat hij de overheid boven zich niet voldoende kracht toekent om hem te dwingen tegen deze overtuiging te handelen, en dat hij daarom weigert om in de militairen dienst te gaan.

De eerste inzender antwoordt hierop, doch niet zoo als het sympathieke stukje van den schrijver tegen hem, verdiende. Hij draait er wat om heen en schermt met enkele Grieksche woorden voor beoordeelen. Beter ware het misschien zelfs geweest als hij in 't geheel niet geantwoord had.

D.

ALLERLEI.

MODERNE BIJBEL-EXEGESE.

In de Nieuwe Delftsche Courant van Zondag 6 Maart j.l. lezen we het volgende:

Het radium in den bijbel.

In een boek van 1834 (Pinnocks Guide to Knowledge p. 281) leest men: Mozes zegt dat het licht den eersten dag werd geschapen en de zon en maan eerst den derden

dag volgden. Daar wij thans geen ander licht hebben dan dat van de hemellichamen moeten wij daaruit de gevolgtrekking maken dat het licht van den eersten dag van anderen aard was dan dat van de zon. Onze planeet bracht als het ware bij haar ontstaan haar eigen licht mee.

Een correspondent van Saturday Review trekt uit het bovenstaande de volgende conclusie.

„Onze tegenwoordige kennis van de eigenschappen van het massieve atomische lichaam het radium en van andere stralende atomische zonnen, voegt een nieuwe schakel toe aan den keten van bewijzen, die de overeenstemming aantoonen van het eerste hoofdstuk Genesis met de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek.”

AGENDA.

DELFT.

Donderdag 17 Maart. Schouwburg Stads Doelen. Rotterdamsch Tooneelgezelschap. 9e abonnementsvoorst.: „Maria Theresia”; 7½ uur.

Dinsdag 22 Maart. Schouwburg Stads Doelen. Haarlemsch Tooneel: „Schakels”; 7½ uur.

DEN HAAG.

Vrijdag 11 Maart. Ned. Tooneel: „Domheidsmacht”; 8 u.

Zaterdag 12 Maart. Fransche Opera: „La Juive”; 8 uur.

Zondag 13 Maart. Gebouw v. K. en W. Fransche Opera: „Mireille; Les Paillasses”; 8 uur.

Kunstkring: Voordrachtenavond van J. Speenhoff; 8 u.

Dinsdag 15 Maart. Dierentuin. Fransche Opera: „Zaza”; 8 uur.

Woensdag 16 Maart. Schouwburg. Gezelschap Van Eysden: „Maria Theresia”; 8 uur.

Donderdag 17 Maart. Fransche Opera: „La fiancée de la mer”; 8 uur.

ROTTERDAM.

Vrijdag 11, Zaterdag 12 en Zondag 13 Maart. Groote Schouwburg: „Maria Theresia”; 7½ uur.

Zaterdag 12 Maart. Tivoli-Schouwburg. Haarlemsch tooneel: „Schakels”; 8 uur.

Zondag 13 Maart. Tivoli-Schouwburg: Voordrachtenmatinee van Willem Royaards; 2 uur.

ADVERTENTIEN.

REPETEEREN.

Differentiaal- en Integraal-rekening.
Analytische Meetkunde.

B₁ en B₂.

I. A. ROMKES,

Hypolitusbuurt 47.

Civiel-Ingenieur.

Repeteeren Wiskunde

TH. F. VREEDE,

HAVENSTRAAT 3.

Delftsche Limonade Siroop.

Ondergeteekende beveelt zich beleefd aan voor de levering dezer Siroopen. Prijs per flesch f 0,75. Per 6 flesschen franco door geheel Nederland.

Aanbevelend, **W. DE HOOGH,**
Oude Delft 115, Delft.

Te koop aangeboden:

WINKLER PRINS

Geïllustreerde Encyclopaedie,

16 deelen gebonden, in zeer goeden staat en voor lagen prijs.

Te bezichtigen bij den Boekhandelaar J. WALTMAN Jr.

Abonneert u op:

„**SPORTKRONIEK**”

Weekblad voor Sport.

Verschijnt Donderdags.

Abonnementsprijs f 4,— per jaar (bij vooruitbetaling).

Uitgever:

J. WALTMAN JR. - DELFT.

Café-Restaurant HOTEL CENTRAL.

Levering van Déjeuners, Dinners, Soupers, Koude en Warme Schotels.

Uitstekende gelegenheid om te Dineeren ook bij abonnement.

Verschillende appartementen voor Vergaderingen.

Pilsener Urquell. Franziskaner Leistbräu.

G. M. VAN DE SEIJP Hz., Cuisinier.

Zooeven verscheen ter Hollandia-Drukkerij te Baarn:

SPORTBOEK voor 1904

onder Redactie van Jhr. JAN FEITH

met medewerking van Prof. WINKLER, Mr. J. KALFF Jr., J. C. G. GRASÉ, en MEDICUS.

Prijs in linnen band f 0,75.

☛ Met Gratis-lot in de Verloting van twee fonkelnieuwe Rijwielen Model 1904. ☛

Alle AUTOMOBIEL-CLUBS	staan er in.	Alle KENNEL-CLUBS	staan er in.
Alle ATHLETIEK-CLUBS	staan er in.	Alle KORFBAL-CLUBS	staan er in.
Alle CRICKET-CLUBS	staan er in.	Alle KOLF-CLUBS	staan er in.
Alle FIETS-CLUBS	staan er in.	Alle RENVEREENIGINGEN	staan er in.
Alle GOLF-CLUBS	staan er in.	Alle ROEI-CLUBS	staan er in.
Alle GYMNASTIEK-CLUBS	staan er in.	Alle SCHERM-CLUBS	staan er in.
Alle HOCKEY-CLUBS	staan er in.	Alle SCHIET-CLUBS	staan er in.
Alle IJS-CLUBS	staan er in.	Alle TENNIS-CLUBS	staan er in.
Alle JACHT-CLUBS	staan er in.	Alle VOETBAL-CLUBS	staan er in.
Alle KAATS-CLUBS	staan er in.	Alle ZWEM-CLUBS	staan er in.
Alle KEGEL-CLUBS	staan er in.		

- Geestige illustratiën - Interessant Mengelwerk - Lijst van Binnen- en Buitenlandsche Sportbladen - Regelen van spel en wedstrijden

Voorhanden in de Boekhandel

J. WALTMAN Jr. Binnenwatersloot 33.
